

ความเห็นส่วนตัว
ของ นายนครินทร์ เมฆไตรรัตน์ ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

คำวินิจฉัยที่ ๗/๒๕๖๓

เรื่องพิจารณาที่ ต. ๒๒/๒๕๖๒

วันที่ ๒๗ เดือน พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๕๖๓

ระหว่าง { นายวิทเทอวิน จิบเบอ ยูลิชชีส ไมเคิล หรือ
จิบเบอ ยูลิชชีส ไมเคิล วิทเทอวิน
-
ผู้ร้อง
ผู้ถูกร้อง

ประเด็นวินิจฉัย

การเนรเทศบุคคลสัญชาติไทยออกนอกราชอาณาจักร หรือห้ามมิให้ผู้มีสัญชาติไทยเข้ามา
ในราชอาณาจักร จะกระทำได้หรือไม่

ความเห็น

ผู้ร้องกล่าวอ้างว่าตนเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายของนายเดิร์ก วิทเทอวิน สัญชาติดัตช์ และ
นางสาวดาวใจ ชันตะคุต สัญชาติไทย ผู้ร้องเกิดวันที่ ๓๑ มีนาคม ๒๕๒๒ ณ เมืองอูเทร็คต์
ประเทศเนเธอร์แลนด์ แจ้งเกิด ณ สำนักงานทะเบียนเมืองอูเทร็คต์ ประเทศเนเธอร์แลนด์ ทะเบียนเกิด
เลขที่ เอ ๕๓๓ บิดาและมารดาของผู้ร้องได้จดทะเบียนสมรส ณ สำนักงานทะเบียนเมืองอูเทร็คต์
ประเทศเนเธอร์แลนด์ ทะเบียนสมรสเลขที่ ๑๐๐๘ เมื่อวันที่ ๒ พฤศจิกายน ๒๕๒๒

ผู้ร้องเป็นลูกจ้างในสถานบริการแห่งหนึ่งในจังหวัดภูเก็ต ต่อมารัฐมนตรีว่าการ
กระทรวงมหาดไทยมีนโยบายในการจัดระเบียบสังคมกับสถานบริการตามกฎหมาย โดยได้เข้าตรวจ
สถานบริการดังกล่าว และต่อมาได้มีคำสั่งกระทรวงมหาดไทย ที่ ๑๑๕/๒๕๕๖ ลงวันที่ ๒๖ มีนาคม
๒๕๕๖ ให้อนุญาตให้ผู้ร้องเข้ามาในราชอาณาจักร เนื่องจากเป็นผู้มีพฤติการณ์ที่น่าเชื่อได้ว่าเข้ามา
เพื่อค้าประเวณี ค้าหญิงหรือเด็ก ค้ายาเสพติดและลักลอบหนีภาษีศุลกากรหรือเพื่อประกอบกิจการอื่น
ที่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน เข้าลักษณะเป็นบุคคลต้องห้ามมิให้เข้ามา
ในราชอาณาจักรตามพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. ๒๕๒๒ มาตรา ๑๒ วรรคหนึ่ง (๘) ซึ่งในขณะนั้น

ผู้ร้องมีเพียงเอกสารการแจ้งเกิดของประเทศเนเธอร์แลนด์และเพื่อปฏิบัติตามคำสั่งผู้ร้องจึงต้องเดินทางออกนอกประเทศไทย

มารดาผู้ร้องได้นำเอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับการมีสัญชาติไทยโดยการเกิดของผู้ร้องยื่นต่อสำนักงานตรวจคนเข้าเมือง ฉบับลงวันที่ ๑๗ มกราคม ๒๕๖๑ เพื่อขอให้เพิกถอนคำสั่งเนรเทศห้ามเดินทางเข้ามาในราชอาณาจักรของผู้ร้อง ซึ่งสำนักงานตรวจคนเข้าเมืองได้มีหนังสือ ฉบับลงวันที่ ๒ พฤษภาคม ๒๕๖๑ แจ้งว่า กรณีของผู้ร้องถูกห้ามมิให้เข้ามาในราชอาณาจักรตามคำสั่งกระทรวงมหาดไทย ที่ ๑๑๕/๒๕๕๖ ลงวันที่ ๒๖ มีนาคม ๒๕๕๖ ซึ่งเข้าลักษณะต้องห้ามมิให้เข้ามาในราชอาณาจักรตามพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. ๒๕๒๒ มาตรา ๑๒ วรรคหนึ่ง (๑) ประกอบมาตรา ๑๖ และคำสั่งรัฐมนตรีเป็นที่สุด ห้ามมิให้อุทธรณ์ จึงไม่อนุมัติให้บันทึกข้อมูลเพิ่มเติมเพื่ออนุญาตให้ผู้ร้องเดินทางเข้ามาในราชอาณาจักร

ต่อมาผู้ร้องโดยมารดาของผู้ร้องได้ยื่นคำร้องต่อศาลจังหวัดกระบี่ขอให้มีคำสั่งแสดงว่าผู้ร้องมีสัญชาติไทย ศาลจังหวัดกระบี่ได้มีคำพิพากษาในคดีหมายเลขแดงที่ พ.๖๗๓/๒๕๖๑ ลงวันที่ ๑๕ สิงหาคม ๒๕๖๑ ว่า การได้สัญชาติตามพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. ๒๕๐๘ มาตรา ๗ วรรคหนึ่ง (๑) เป็นการได้สัญชาติไทยโดยผลของกฎหมายตามหลักสายโลหิต มีผลให้เด็กที่เกิดจากบิดาหรือมารดาที่มีสัญชาติไทย ไม่ว่าจะเกิดในหรือนอกราชอาณาจักรไทย ย่อมได้สัญชาติไทยโดยการเกิด การที่ผู้ร้องอ้างว่าพนักงานเจ้าหน้าที่อำเภอเมืองกระบี่แนะนำให้ผู้ร้องขอให้ศาลมีคำสั่งแสดงว่าผู้ร้องเป็นผู้มีสัญชาติไทยนั้น ไม่มีกฎหมายใดสนับสนุนรับรองให้ผู้ร้องกระทำได้ ผู้ร้องชอบที่จะไปดำเนินการต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องเสียก่อน หากผู้ร้องถูกโต้แย้งสิทธิหรือหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการร้องขอสัญชาติดังกล่าวประการใด ก็ชอบที่จะเสนอคดีต่อศาลที่มีเขตอำนาจต่อไป จึงพิพากษาให้ยกคำร้อง ผู้ร้องอุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์ภาค ๘ มีคำพิพากษาในคดีหมายเลขแดงที่ ๒๗๗๖/๒๕๖๑ ลงวันที่ ๑๗ ตุลาคม ๒๕๖๑ ว่า การได้มาซึ่งสัญชาติไทยโดยการเกิดของผู้ร้องมีขั้นตอนปฏิบัติที่ผู้ร้องหรือผู้ซึ่งผู้ร้องอ้างว่าเป็นมารดาจะต้องไปติดต่อกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและดำเนินการให้ครบถ้วนตามระเบียบกฎหมายที่เกี่ยวข้องในเรื่อนั้น ๆ เสียก่อน การที่ผู้ร้องมายื่นคำร้องต่อศาลเป็นคดีนี้ ย่อมเป็นการข้ามขั้นตอนตามระเบียบกฎหมายของทางราชการ ซึ่งไม่มีกฎหมายใดสนับสนุนหรือรับรองให้ผู้ร้องกระทำเช่นนี้ การที่ศาลชั้นต้นมีคำสั่งยกคำร้อง ศาลอุทธรณ์ภาค ๘ เห็นพ้องด้วย จึงพิพากษายืน

ในระหว่างที่ศาลอุทธรณ์ภาค ๘ พิจารณาอุทธรณ์ของผู้ร้อง ผู้ร้องมีหนังสือถึงปลัดกระทรวงมหาดไทย ฉบับลงวันที่ ๓ กันยายน ๒๕๖๑ เพื่อขอให้เพิกถอนคำสั่งกระทรวงมหาดไทย ที่ ๑๑๕/๒๕๕๖ ลงวันที่ ๒๖ มีนาคม ๒๕๕๖ และอนุญาตให้ผู้ร้องกลับเข้ามาในราชอาณาจักร รวมทั้งมีหนังสือถึง

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย และผู้บัญชาการสำนักงานตรวจคนเข้าเมือง ฉบับลงวันที่ ๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๑ เพื่อขอให้ผู้ร้องกลับเข้ามาในราชอาณาจักร นอกจากนี้ผู้ร้องยังได้มีหนังสือร้องเรียนต่อผู้ตรวจการแผ่นดินฉบับลงวันที่ ๔ มีนาคม ๒๕๖๒ เพื่อขอให้เพิกถอนคำสั่งกระทรวงมหาดไทย ที่ ๑๑๕/๒๕๕๖ ลงวันที่ ๒๖ มีนาคม ๒๕๕๖ ให้ผู้ร้องสามารถเดินทางเข้ามาในราชอาณาจักร ซึ่งผู้ตรวจการแผ่นดินได้รับเรื่องร้องเรียนของผู้ร้องแล้ว แต่ผู้ตรวจการแผ่นดินไม่ได้ยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญภายในหกสิบวันนับแต่วันที่รับคำร้องจากผู้ร้อง ต่อมาผู้ร้องได้รับสื่อบัตรออกให้ ณ สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงเฮก เลขที่ ๒๕/๒๕๖๒ วันที่แจ้ง ๔ เมษายน ๒๕๖๒

ในระหว่างการพิจารณาคดีของศาลรัฐธรรมนูญ ผู้ร้องได้รับแบบบันทึกการทะเบียนราษฎรจากฐานข้อมูลการทะเบียน สำนักทะเบียนกลาง กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย (ท.ร. ๑๔/๑) ลงวันที่ ๒ กรกฎาคม ๒๕๖๒ ที่ระบุว่า นายจิบเบอ ยูลิซซ์ชิส ไมเคิล วิทเตอวิน สัญชาติไทย ปราภภูเลขประจำตัวประชาชนสิบสามหลัก มารดาชื่อ ดาวใจ สัญชาติไทย บิดาชื่อ เดิร์ก สัญชาติดัตช์ สถานภาพเป็นผู้อาศัยในบ้านเลขที่ ๑ หมู่ที่ ๗ ตำบลไสไทย อำเภอมืองกระเป๋ จังหวัดกระบี่ นอกจากนี้ผู้ร้องยังเป็นผู้ถือบัตรประจำตัวประชาชนและหนังสือเดินทางไทย ต่อมากระทรวงมหาดไทยมีคำสั่ง ที่ ๒๗๕๒/๒๕๖๒ ลงวันที่ ๒๗ ธันวาคม ๒๕๖๒ เรื่อง ยกเลิกการไม่อนุญาตผู้ร้องเข้ามาในราชอาณาจักร มีใจความว่า เมื่อได้ตรวจสอบจากพยานหลักฐานเอกสารรับฟังได้ว่านายจิบเบอ ยูลิซซ์ชิส ไมเคิล วิทเตอวิน เป็นคนไทย จึงไม่ใช่คนต่างด้าวซึ่งมีลักษณะต้องห้ามมิให้เข้ามาในราชอาณาจักรตามพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. ๒๕๒๒ มาตรา ๑๒ และมาตรา ๑๖ แต่อย่างไร ฉะนั้นอาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๑๖ แห่งพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. ๒๕๒๒ จึงยกเลิกคำสั่งไม่อนุญาตให้นายจิบเบอ ยูลิซซ์ชิส ไมเคิล วิทเตอวิน (MR. TJIBBE ULYSSES MICHAEL WITTEVEEN) สัญชาติเนเธอร์แลนด์ เข้ามาในราชอาณาจักร และเมื่อวันที่ ๒๓ มกราคม ๒๕๖๓ สำนักงานตรวจคนเข้าเมืองได้บันทึกข้อมูลในระบบสารสนเทศโดยลบรายชื่อผู้ร้องออกจากบัญชีบุคคลต้องห้ามเข้ามาในราชอาณาจักรแล้ว แม้ข้อเท็จจริงดังกล่าวจะมีผลทำให้เหตุที่ผู้ร้องกล่าวอ้างว่าตนถูกละเมิดสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญได้สิ้นสุดลงแล้วก็ตาม แต่เนื่องด้วยเหตุแห่งคำร้องถือเป็นเหตุที่มีความเกี่ยวเนื่องกับสถานภาพของบุคคลผู้มีสัญชาติไทยที่ไม่อาจถูกเนรเทศออกนอกราชอาณาจักร หรือไม่อาจถูกห้ามมิให้เข้ามาในราชอาณาจักรได้อันถือเป็นประโยชน์ต่อสาธารณะที่ศาลรัฐธรรมนูญสามารถพิจารณาคดีต่อไปได้ โดยไม่จำเป็นต้องมีคำสั่งจำหน่ายคดี ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๕๑

พิจารณาแล้วเห็นว่า สัญชาติ (nationality) เป็นเครื่องมือที่ใช้บ่งบอกถึงความเป็นสมาชิกหรือพลเมืองของรัฐใดรัฐหนึ่ง เพื่อแสดงออกถึงความผูกพันหรือความจงรักภักดีทางการเมืองต่อรัฐนั้น ๆ สัญชาติอาจให้ได้ทั้งบุคคลธรรมดา นิติบุคคล รวมถึงสิ่งอื่น เช่น เรือ อากาศยาน เป็นต้น โดยทั่วไป สถานภาพทางสัญชาติมักเป็นเงื่อนไขของการมีสิทธิที่ได้รับการคุ้มครองจากรัฐและเป็นหน้าที่ของบุคคลที่ต้องปฏิบัติภายใต้ระเบียบทางกฎหมายของรัฐหนึ่ง ๆ การถือสัญชาติของบุคคลบ่งบอกถึงการมีสถานะพลเมือง (citizenship) ในรัฐนั้น การได้มาหรือการสูญเสียสถานะพลเมืองย่อมเป็นไปตามกฎเกณฑ์ของระเบียบทางกฎหมายระดับชาติของแต่ละประเทศ ด้วยเหตุที่ว่าประชากรเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่สำคัญของความเป็นรัฐ เป็นกำลังของชาติ และการมีสัญชาติก่อให้เกิดนิติสัมพันธ์ระหว่างรัฐเจ้าของสัญชาติกับบุคคลผู้มีสัญชาตินั้น ๆ ดังนั้นรัฐจึงมีเอกสิทธิ์ในการกำหนดเงื่อนไขการเป็นพลเมืองของรัฐ ซึ่งเอกชนไม่สามารถตกลงเป็นอย่างอื่นได้ตามหลักทั่วไป สถานะพลเมืองมักได้รับโดยการเกิดในดินแดนของประเทศหรือการพำนักอาศัยในประเทศเป็นระยะเวลาหนึ่ง สถานะพลเมืองยังอาจมีวิธีการได้มาในกรณีอื่น ๆ อีกด้วย อาทิ ภรรยาเป็นบุคคลต่างชาติได้รับสถานะพลเมืองของประเทศที่สามีเป็นพลเมือง บุตรชอบด้วยกฎหมายที่บุคคลต่างสัญชาติได้รับสถานะพลเมืองของประเทศที่บิดาเป็นพลเมือง บุตรที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายซึ่งเป็นบุคคลต่างสัญชาติได้รับสถานะพลเมืองของประเทศที่มารดาเป็นพลเมือง การรับรองบุตรนอกสมรสซึ่งเป็นบุคคลต่างสัญชาติ (legitimation) การรับบุคคลต่างสัญชาติเป็นบุตรบุญธรรมของพลเมือง (adoption) และการให้สถานะพลเมืองแก่คนต่างด้าวที่ขอสัญชาติ (naturalization)

สัญชาติถือเป็นเครื่องมือในการแบ่งสรรเอกชนและบ่งบอกว่าเอกชนนั้นเป็นผู้อยู่ใต้สังกัดของรัฐใด แต่เมื่อมีสัญชาติของรัฐนั้น ๆ แล้ว บุคคลย่อมต้องมีความเกาะเกี่ยวกับรัฐของตนและได้รับความคุ้มครองจากรัฐที่ตนสังกัด ซึ่งภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่ก็เป็นหนึ่งในเครื่องมือที่จะผูกพันบุคคลเข้ากับรัฐของตน ด้วยเหตุดังกล่าว พลเมืองย่อมมีสิทธิในการอาศัยอยู่ในดินแดนของรัฐ (right to residence) อันเป็นสิทธิทั่วไปที่พลเมืองได้รับการคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญและกฎหมายในการที่จะไม่ถูกขับไล่ออกไปจากดินแดนของรัฐนั้น แต่มีบางกรณีที่มีการขับไล่พลเมืองออกไปจากดินแดนของประเทศโดยรัฐบาลถือเป็นการลงโทษบุคคลภายใต้ระเบียบทางกฎหมายระดับชาติ เรียกว่า การเนรเทศ (banishment) อย่างไรก็ตามพลเมืองที่ถูกขับไล่ออกนอกประเทศโดยการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ย่อมต้องได้รับโอกาสในการเข้าถึงกระบวนการเยียวยาทางกฎหมายเพื่อโต้แย้งให้มีการเพิกถอนผลของการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายนั้น ในขณะที่รัฐบาลของแต่ละประเทศย่อมสงวนอำนาจในการขับ (expulsion) บุคคลต่างด้าวออกนอกดินแดนของประเทศได้ทุกเมื่อและไม่ว่าด้วยเหตุผลใด อำนาจนี้ถูกจำกัดก็แต่โดยสนธิสัญญาระหว่างประเทศที่กำหนดเงื่อนไขไว้เป็นการเฉพาะ

กฎหมายไทยได้กำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการได้สัญชาติและการเสียสัญชาติไว้ในพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. ๒๕๐๘ การได้สัญชาติไทยตามพระราชบัญญัตินี้ แบ่งออกเป็นการได้สัญชาติโดยการเกิดและภายหลังการเกิด การได้สัญชาติไทยโดยการเกิดนั้นอาจได้มาตามหลักสืบสายโลหิต กล่าวคือเป็นบุตรที่เกิดโดยบิดาหรือมารดาผู้มีสัญชาติไทย ไม่ว่าจะเกิดในหรือนอกราชอาณาจักร หรืออาจได้มาตามหลักดินแดน กล่าวคือเป็นผู้ที่เกิดในราชอาณาจักรไทย แต่ต้องไม่ใช่กรณียกเว้นตามมาตรา ๗ ทวิ วรรคหนึ่ง อาจกล่าวได้ว่าการได้สัญชาติไทยโดยการเกิดตามหลักสืบสายโลหิตนั้นเป็นการได้รับสัญชาติไทยโดยไม่มีเงื่อนไข แต่หากเป็นการได้สัญชาติไทยโดยการเกิดตามหลักดินแดนจะไม่ได้รับสัญชาติไทยในทุกกรณี และการได้สัญชาติไทยภายหลังการเกิดนั้น ได้แก่ การแปลงสัญชาติ หรือการกลับคืนสัญชาติไทย ส่วนกรณีการเสียสัญชาติไทย ได้แก่ การสละสัญชาติ และการถูกถอนสัญชาติ

พระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. ๒๕๐๘ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ ได้รับรองการมีสัญชาติไทยให้แก่บุคคลโดยการเกิดไว้ใน มาตรา ๗ วรรคหนึ่ง ซึ่งบัญญัติว่า “บุคคลดังต่อไปนี้ย่อมได้สัญชาติไทยโดยการเกิด (๑) ผู้เกิดโดยบิดาหรือมารดาเป็นผู้มีสัญชาติไทย ไม่ว่าจะเกิดในหรือนอกราชอาณาจักรไทย (๒) ผู้เกิดในราชอาณาจักรไทย ยกเว้นบุคคลตามมาตรา ๗ ทวิ วรรคหนึ่ง” จะเห็นว่าการได้สัญชาติไทยโดยการเกิดตามบทบัญญัติดังกล่าวเป็นการรับรองว่าบุคคลที่จะเป็นผู้มีสัญชาติไทยได้นั้นเป็นไปตามผลของกฎหมาย ซึ่งมีความแตกต่างจากการแปลงสัญชาติ หรือการกลับคืนสัญชาติไทยในกรณีที่เคยเป็นผู้มีสัญชาติไทยต่อมาได้สละสัญชาติไทยเพราะสมรสกับคนต่างด้าว และเมื่อได้ขาดจากการสมรสแล้วย่อมได้สิทธิในการขอกลับคืนสัญชาติไทย โดยการได้สัญชาติทั้งสองกรณีดังกล่าวพระราชบัญญัตินี้ได้กำหนดให้อำนาจในการอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้แปลงสัญชาติหรือกลับคืนสัญชาติไทยเป็นของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย จากบทบัญญัตินี้จะเห็นได้ว่าการได้สัญชาติไทยโดยการเกิดเป็นข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นโดยองค์กรของรัฐมีอาจปฏิเสธการรับรองสัญชาติไทยโดยการเกิดให้แก่บุคคลที่มีข้อเท็จจริงอันเป็นไปตามบทบัญญัติในพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. ๒๕๐๘ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ มาตรา ๗ ได้ โดยไม่จำเป็นต้องมีการร้องขอหรือกระทำตามกระบวนการอย่างหนึ่งอย่างใดก่อนเสมือนการขอแปลงสัญชาติหรือการกลับคืนสัญชาติไทย แม้บุคคลนั้นจะได้รับการแจ้งเกิดต่อหน่วยราชการในต่างประเทศและถือสัญชาติอื่น แต่ข้อเท็จจริงนี้ก็ไม่ได้ทำให้ผู้นั้นสูญเสียสิทธิในการได้สัญชาติไทยโดยการเกิดตามพระราชบัญญัตินี้แต่ประการใด เนื่องจากการเป็นผู้สืบสายโลหิตจากบิดาหรือมารดาผู้มีสัญชาติไทยนั้นเป็นข้อเท็จจริงในตัวเองซึ่งสามารถพิสูจน์ด้วยหลักฐานทางพันธุกรรมได้โดยประจักษ์ไม่ว่าเมื่อใด แม้จะไม่ได้แจ้งเกิดต่อหน่วยราชการในประเทศไทยก็มีได้กระทบต่อสถานะเช่นว่านี้ เพราะสถานภาพทางชาติกำเนิดของบุคคลย่อมไม่อาจ

พรากหรือเพิกถอนไปได้ ทั้งยังไม่สามารถแปรเปลี่ยนเป็นอื่นไปได้อีกไม่ว่าในกรณีใด ๆ ก็ตาม สิทธิในการเป็นผู้มีสัญชาติไทยโดยการเกิดเป็นสิทธิอันบริบูรณ์ซึ่งได้รับการบัญญัติรับรองไว้โดยเด็ดขาดที่ไม่อาจถูกจำกัดได้เลย ไม่ว่าจะเป็ผลของกฎหมายใด หรือมาตรการในทางปฏิบัติที่ถูกใช้โดยบรรดาองค์กรของรัฐและองค์กรของรัฐก็ไม่อาจอ้างความคุ้มครองคุณค่าอื่น ๆ เช่น ความมั่นคงของรัฐ ความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชนเพื่อใช้เป็นฐานในการจำกัดสิทธินี้ได้ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๙ วรรคสองด้วยว่า การถอนสัญชาติของบุคคลซึ่งมีสัญชาติไทยโดยการเกิด จะกระทำมิได้

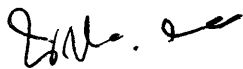
บุคคลผู้มีสัญชาติไทยย่อมได้รับการคุ้มครองสิทธิตามรัฐธรรมนูญและกฎหมายอันรวมถึงสิทธิในการอยู่อาศัยในดินแดนของรัฐ (right to residence) รัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๙ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “การเนรเทศบุคคลสัญชาติไทยออกนอกราชอาณาจักร หรือห้ามมิให้ผู้มีสัญชาติไทยเข้ามาในราชอาณาจักร จะกระทำมิได้” หมายความว่ารัฐธรรมนูญได้ให้หลักประกันสิทธิในการอาศัยอยู่ในดินแดนของรัฐแก่บุคคลผู้มีสัญชาติไทย ทั้งในกรณีที่องค์กรของรัฐมีการกระทำทางกฎหมายอันมีผลให้บุคคลสัญชาติไทยถูกเนรเทศออกนอกราชอาณาจักร หรือในกรณีที่องค์กรของรัฐมีการกระทำทางกฎหมายอันมีผลให้บุคคลสัญชาติไทยถูกห้ามมิให้เข้ามาในราชอาณาจักร ดังนั้นบุคคลผู้มีสัญชาติไทยย่อมได้รับการรับรองและคุ้มครองสิทธิในการอาศัยอยู่ในราชอาณาจักรตามรัฐธรรมนูญ สอดคล้องกับปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights) ที่กำหนดรับรองให้ทุกคนมีสิทธิที่จะออกนอกประเทศใดรวมทั้งประเทศของตนเอง และสิทธิที่จะกลับสู่ประเทศตน และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights) ที่ประเทศไทยเป็นภาคี รับรองให้บุคคลทุกคนย่อมมีเสรีที่จะออกจากประเทศใด ๆ รวมทั้งประเทศของตนได้ และบุคคลจะถูกกีดกันสิทธิในการเดินทางเข้าประเทศของตนโดยอำเภอใจมิได้

การได้มาซึ่งสัญชาติไทยกับการได้มาซึ่งสถานะทางกฎหมายในฐานะพลเมืองไทยถือเป็นกรณีที่ต้องแยกต่างหากออกจากกัน โดยสถานะพลเมืองสัญชาติไทยนั้นเป็นสถานะทางกฎหมายของบุคคลที่จะได้รับรองจากรัฐตามกฎหมายที่รัฐนั้น ๆ ได้กำหนดไว้ โดยสถานภาพทางกฎหมายในฐานะพลเมืองไทยนั้นมักเริ่มต้นขึ้นเมื่อบุคคลได้รับการบันทึกการเกิดของบุคคลในฐานะข้อมูลการทะเบียนราษฎรตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎร เช่น การกำหนดเลขประจำตัวให้แก่บุคคล การกำหนดให้บุคคลจำต้องมีเอกสารยืนยันตัวตน การกำหนดภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่ ทั้งนี้ก็เพื่อประโยชน์ในการบริหารจัดการทางประชากร และเพื่อการจัดระเบียบประชากรภายในรัฐและการกำหนดสิทธิและหน้าที่ตามกฎหมาย อันเป็นกระบวนการสำคัญและจำเป็นต่อการกำหนดนโยบายและแผนพัฒนาประเทศสำหรับรัฐสมัยใหม่ เห็นได้ว่าการบันทึกข้อมูลทะเบียนประวัติราษฎรเป็นกระบวนการหนึ่งของการกำหนดสถานะทางกฎหมาย

ของพลเมืองในประเทศไทย แต่การกำหนดสถานะดังกล่าวไม่ได้กระทบกระเทือนถึงสัญชาติของบุคคลที่มีอยู่ตั้งแต่แรก เนื่องจากไม่ว่าบุคคลจะมีการบันทึกข้อมูลทะเบียนประวัติราษฎรหรือไม่ก็ไม่อาจบดบังข้อเท็จจริงที่ว่าโดยทั่วไปแล้วบุคคลผู้นั้นย่อมต้องมีสัญชาติใดสัญชาติหนึ่งติดตัวมาตามที่กฎหมายภายในและกฎหมายระหว่างประเทศกำหนดขึ้นเพื่อป้องกันไม่ให้มีกรณีบุคคลเกิดมาโดยไร้สัญชาติ อันเป็นส่วนหนึ่งของการรับรองสิทธิมนุษยชนของประชากรโลก ด้วยเหตุนี้การมีข้อมูลทะเบียนประวัติราษฎรกับการมีสัญชาติจึงเป็นคนละกรณีกัน ส่วนกรณีที่ยังไม่ปรากฏชัดว่าบุคคลผู้ขอบันทึกข้อมูลทะเบียนประวัติราษฎรมีสัญชาติหรือสถานะอะไรก่อนจะนำไปสู่การจัดจำแนกสถานะบุคคลที่ถูกต้อนั้นย่อมเป็นภาระหน้าที่และความรับผิดชอบของรัฐที่จะต้องพิสูจน์ตามกฎหมายภายในและกฎหมายระหว่างประเทศ เพื่อกำหนดให้แน่ชัดว่าบุคคลผู้นั้นมีสัญชาติใด

เมื่อบุคคลผู้ถือสัญชาติอื่นซึ่งมีบิดาหรือมารดาเป็นผู้สัญชาติไทยประสงค์จะเดินทางเข้ามาในราชอาณาจักร บุคคลผู้นั้นย่อมสามารถอาศัยข้อเท็จจริงว่าด้วยการเป็นผู้เกิดโดยบิดาหรือมารดาเป็นผู้มีสัญชาติไทยในการอ้างอิงสิทธิในฐานะบุคคลสัญชาติไทยเพื่อเข้ามาในราชอาณาจักร แม้บุคคลนั้นจะถือสัญชาติอื่นในการยื่นขออนุญาตเดินทางเข้าราชอาณาจักรและไม่มี การแจ้งเกิดหรือบันทึกข้อมูลทะเบียนประวัติราษฎรต่อหน่วยราชการในประเทศไทยก็ตาม แต่ข้อเท็จจริงประการนี้ก็ไม่อาจตัดสิทธิการเดินทางเข้าราชอาณาจักรในฐานะผู้ได้สัญชาติไทยโดยการเกิดอันเป็นสิทธิที่ผูกติดอยู่กับสถานะทางชาติกำเนิดของบุคคลแต่อย่างใด หากบุคคลนั้นประสงค์จะได้รับสถานภาพทางกฎหมายในฐานะพลเมืองสัญชาติไทย ก็ย่อมมีสิทธิโดยชอบที่จะดำเนินการตามขั้นตอนและระเบียบเพื่อบันทึกข้อมูลทะเบียนประวัติราษฎรตามที่กฎหมายในประเทศไทยกำหนดได้ทุกเมื่อ และย่อมได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๔

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงเห็นว่า การเนรเทศบุคคลสัญชาติไทยออกนอกราชอาณาจักรหรือห้ามมิให้ผู้มีสัญชาติไทยเข้ามาในราชอาณาจักร จะกระทำมิได้ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๔ วรรคหนึ่ง

(นายนครินทร์ เมฆไตรรัตน์)

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ